

ВИВЧЕННЯ СТАНУ ГОТОВНОСТІ ДО ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Швень Я. Л.,

кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри філософії і освіти
дорослих Державного закладу вищої освіти “Університет менеджменту освіти”,
м. Київ, Україна

В умовах трансформаційних освітніх змін професійний розвиток науково–педагогічних працівників в умовах формальної і неформальної освіти (курси підвищення кваліфікації – для формальної освіти, альтернативні онлайн курси, вебінари тощо – для неформальної освіти) перебуває в стані глибоких змін, які супроводжуються пошуком нових форм, методів і технологій освіти дорослих.

Аналітичний огляд актуальних напрямів професійного розвитку педагогічних і науково–педагогічних працівників спрямовувався на виявлення його адаптаційного потенціалу, у тому числі – в умовах цифровізації професійного розвитку, зокрема – на курсах підвищення кваліфікації в ДЗВО “Університет менеджменту освіти” та додаткових освітніх пропозицій для неформальної освіти (онлайн курси, вебінари тощо).

Вивчення освітніх запитів замовників освітніх послуг – науково–педагогічних працівників, – відбувалось на основі розробленої прогностичної функціональної моделі професійного розвитку фахівців у системі освіти дорослих, що здійснювалось в межах науково–дослідної роботи з теми «Трансформація професійного розвитку педагогічних і науково–педагогічних працівників в умовах відкритого університету післядипломної освіти» (2020–2025). Науково–дослідна робота має системний, комплексний характер, побудована з урахуванням засадничих принципів освіти дорослих, орієнтована

на професійний розвиток науково–педагогічних, педагогічних працівників в умовах трансформаційних змін.

Метою даного дослідження є вивчення стану психологічної готовності педагогічних працівників в умовах дистанційного і онлайн навчання, яке функціонує в ДЗВО “Університет менеджменту освіти” і є провідним в умовах превентивних карантинних заходів та в межах очікувально–навстановчого блоку прогностичної моделі.

Якість освіти безпосередньо пов’язана з результатами навчання, тобто знаннями, уміннями, навичками, способами мислення, поглядами, цінностями, іншими особистими якостями, набутими слухачами в процесі навчання в умовах формальної і неформальної освіти. Результати навчання можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти, їх замовник освітніх послуг здатний продемонструвати після завершення освітньо–професійної програми або окремих її освітніх складників.

Упродовж жовтня 2020 року розпочато проведення кафедрального моніторингу якості освіти, що дає можливість здійснювати аналіз, діагностику, прогнозування й проектування освітніх процесів, у тому числі й з переходом на формат онлайн навчання, взаємодію його суб’єктів, коригувати небажані диспропорції на основі аналізу зібраної інформації і прогнозування подальшого розвитку досліджуваних процесів.

Було проведено дослідження з метою виявлення проблем і труднощів у процесі професійного розвитку педагогів як споживачів освітніх послуг в умовах формальної і неформальної освіти, а саме – з’ясування психологічних особливостей навчання в умовах онлайн і дистанційного навчання, а також готовності науково–педагогічних працівників до ефективного професійного розвитку в умовах цифровізації освітнього процесу.

В опитуванні взяли участь 123 педагогічних працівника (працівники методичних служб) – потенційні замовники освітніх послуг проекту міжрегіональної співпраці для професійного розвитку педагогічних працівників. За посадами респонденти розподілились на дві групи: 16,0 % склали керівники

освітніх організацій, 84,0 % – педагогічні й науково–педагогічні працівники. У віковому співвідношенні вони належать до 5 груп: до 30 років – 18,7 %; 31–40 років – 55,3 %; 41–50 років – 14,6 %; 50–60 років – 10,6; понад 60 років – 0,8 %.

За приналежністю до статі учасниками дослідження стали: жіночої статі – 80,0 %; чоловічої статі – 20,0 %;

Аналіз результатів опитування педагогічних працівників дозволив визначити їх оцінку щодо стану самооцінки готовності до онлайн і дистанційного навчання в умовах формальної і неформальної освіти.

Результати анкетування показали, що найбільша категорія слухачів вважають зручною формою навчання на курсах підвищення кваліфікації – змішану (46,4 %). На відміну від опитування, проведеного у зв'язку з пандемією і переходом у формат онлайн навчання у березні 2020 року, коли більшість респондентів на це ж запитання відповідали, що надали б перевагу очному формату навчання (натомість опитування, проведене у жовтні, засвідчило, що лише 14,3% опитуваних надали б перевагу очному формату навчання). Це свідчить про те, що впродовж понад півроку впровадження технологій онлайн і дистанційного навчання відбувається перманентна адаптація замовників освітніх послуг до такого формату занять на курсах підвищення кваліфікації (е–кабінети, середовище дистанційного навчання, постійна комунікація в месенджерах дозволяє бути постійно на зв'язку і миттєво бути в курсі подій освітнього характеру).

Слід зауважити, що на запитання щодо вибору формату онлайн навчання і технологій зв'язку і комунікації – 35,7% респондентів відповіли про перевагу роботи в чаті, а лише 7,1% надали перевагу відеоконунікації із викладачам. Це, у свою чергу, свідчить про те, що – адаптивність до умов онлайн навчання висока, але, у той же час, існує тенденція остраху і невпевненості у відеовзаємодії в освітньому процесі. Ці показники потребують лонгitudної адаптації в часі і виробленні особистого позиціонування і самствердження з метою підтримки самоцінності і адекватної самооцінки в цифровому світі.

З іншого боку, замовники освітніх послуг надають перевагу викладачам, які залучають увесь спектр аудіовізуального супроводу освітнього процесу, тобто викладач вмикає камеру, звук і має візуальний супровід (презентація або інших інформаційний контент) (71,4% опитуваних).

Близько третини респондентів (28,6%) стверджують, що відчують дискомфорт, коли не бачать в е-кабінеті для онлайн навчання викладача наживо. Отже, у даному дослідженні, слід звернути увагу на цю тенденцію науково-педагогічним працівникам з метою профілактики стресових станів і зниження освітньої мотивації ключових стейкхолдерів, а саме – надавати перевагу відеокommунікації, а не лише аудіокommунікації (без камери). У той же час вплив мовлення і аудіального супроводу освітнього процесу справляє значний вплив – сугестивного змісту, у тому числі: близько 92,9% опитуваних стверджують, що володіння інтонуванням, культурою мови, і загалом ефективним аудіальним супроводом викладача курсів підвищення кваліфікації впливає на якість сприйняття матеріалу онлайн загалом.

Цікавим є констатація того, що ввімкнена камера викладача під час проведення онлайн занять активізує і залучає слухачів до освітнього процесу, перетворює їх з пасивних споживачів інформації до активних суб'єктів освітнього процесу. Так, 64,3% респондентів підтвердили цей факт, тож урахування цього чинника сприятиме загальній ефективності освітнього процесу в перехідних умовах освітніх трансформацій.

Отже, актуальним і нагальним є врахування психологічних чинників готовності замовників освітніх послуг – науково-педагогічних працівників, оптимізація освітнього процесу в умовах онлайн і дистанційного навчання за урахуванням отриманих даних з метою підвищення ефективності і забезпечення якості освіти.

Наступним етапом нашого дослідження заплановано обґрунтування і перевірка моделі професійного розвитку педагогів як споживачів освітніх послуг в умовах формальної і неформальної освіти; розробка програм

підвищення кваліфікації для педагогів як споживачів освітніх послуг у різноманітних трансформаціях з урахуванням цифровізації освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Кириченко М. О., Просіна О. В., Кравчинська Т. С., Швень Я. Л. Нелінійне світорозуміння освіти дорослих: неформальна освіта в системі Українського відкритого університету післядипломної освіти / М. О. Кириченко, О. В. Просіна, Т. С. Кравчинська, Я. Л. Швень // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. – Вип. № 77, 2020. – Режим доступу: <http://chasopys.ps.npu.kiev.ua/archive/77/27.pdf>

2. Професійний розвиток науково–педагогічних працівників в освіті дорослих: збірник методик і тестових завдань для діагностики / Укладачі: М. І. Скрипник, Я. Л. Швень. – К.: ЦППО. – 2017. – 73 с.

3. Управління закладом позашкільної освіти: сучасні тренди, співпраця, проекти: посібник / за науковою редакцією, упорядкуванням О. Просіної, Я. Швень. – К., ТОВ “Білоцерквдрук”. – 207 с.

4. Швень Я. Рефлексивний аналіз науково–дослідної роботи щодо професійного розвитку педагогічних працівників у системі формальної та неформальної освіти / Я. Швень // Наукові студії із соціальної та політичної психології, (44(47)), 125–134. [https://doi.org/10.33120/ssj.vi44\(47\).124](https://doi.org/10.33120/ssj.vi44(47).124). – Режим доступу: <http://sssppj.org/index.php/ssj/article/view/124>